

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Пламен Ангелов Цоков

ПУ „Паисий Хилендарски“ - Пловдив

Председател на жури за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма Специална психология, област на Висше образование: Социални, стопански и правни науки

Относно: Дисертационна разработка на Ивана Вълчинова на тема: „Психологически особености на работещите с деца със специални потребности“

Представеният ми за рецензия дисертационен труд е посветен на изследване върху личностния профил и организация на специалисти, насочили своята дейност към работа с деца със специални образователни потребности (СОП).

Разработката е структурирана в три ясно обособени глави, обобщения, изводи, библиография и приложения.

В първа глава (62 страници) се обсъждат нормативни документи, посветени на: работата с деца със специални образователни потребности (СОП); длъжностните характеристики на работещите с деца със СОП и моделите за изграждане на отношения към последните.

Обстойно и последователно са представени в нормативен сравнителен план парадигмите и евристичните очаквания на: социалният, медицинският и био-психо-социалният модели.

Сравнени са познавателните и практически приложимите възможности на: специалното, интегрираното и приобщаващото образование. Акцентът отново е поставен върху правно-нормативната им база, а не толкова върху гносеологическите им възможности.

Представени са професионалните изисквания в длъжностните характеристики на специалистите, работещи с деца СОП. Според мен не е необходимо само да се посочват нормативните изисквания, а същите да се съпоставят и анализират дублиращи се изисквания и очаквания.

Интересно е например твърдението на Cook & Landrum /2000/ (24 стр.) за нагласите на професионалисти, занимаващи се с деца със СОП в четири категории: „пристрастеност“, „загриженост“, „безразличие“ и „отхвърляне“. В сравнение при

работа с децата в условно избрана норма последните са значително повече описани в категориите: „притеснителност“, „безразличие“ и „отхвърляне“, отколкото с „пристрастеност“.

Не приемам, че са открити различията в професионалната компетентност на специалните педагози и психолозите. Предполагам, че дисертантката трябва да разшири анализа по посока на обяснителните и изследователски подходи в психологията на личността и организационната психология. Това се потвърждава и от посоченото разбиране на проф. Ф.Мутафов (с.36) за инфантилизиране на всички учители, което им помага да разбират проблемите на децата независимо дали са в норма или са с увреждания. Подобна е и тезата на Бялков /2006/, който посочва сходни индивидуални личностни характеристики на учителите (алтруизъм, психологическа устойчивост, самоконтрол и комуникативност) при работа с деца със СОП, които се припокриват с тези, работещи с деца в норма.

Мисля, че би могло по-обстойно да бъдат изведени общите и различни парадигми в изследването на личностната структура и методите за нейното проучване (с.43).

Във втора глава (5 страници) е представен дизайнът на изследването. Поставена е амбициозната задача да се сравняват по профил различно подготвени специалисти (психолози, логопеди, рехабилитатори и общообразователни учители). Всъщност от изследваните 163 лица, 73 са ресурсни учители. Може би профилът трябва да се изгради върху тях? Проблем е и демографската характеристика: 35-39 години —> 52 човека; 40-44 години —> 19 човека и над 52 години —> 22 човека (общо 93 човека). Как се обяснява нежеланието на лица в ранна младежка възраст да работят с деца със СОП (с.65)?

В трета глава (117 страници) са представени резултатите от изследването. Докторантката използва прецизно математически модели за обработка на получените данни. Направените анализи са основание за установяване на индивидуалните различия. Последните могат да се използват за извеждане на личностни профили. Мисля, че има хиперинтерпретация при прилагане на 6 инструмента, доколкото личностните характеристики се припокриват и според мен тестът за личността на R.Cattell би бил достатъчна обосновка в изследването. Докторантката се е увлякла в проверката на нормалността на разпределението по отделните скали (не на айтеми) за сметка на корелационните и особено на факторните зависимости. Много странно се използва терминът „стенини“ вместо общоприетия „степени“. Опитът в

психометриката е поучителен. Следните скали нямат нормално Гаусово разпределение: „общителност“, „емоционална устойчивост“, „доминантност“, „морална нормативност“, „смелост“, „емоционална чувствителност“ и „зависимост от групата“. Нормално разпределени са параметрите по: „интроверсия - екстроверсия“, „конформизъм“ и „чувствителност“. Би трябвало те да са център при изграждане на личностния профил.

Представява интерес докторантката да обоснове приоритетните личностни характеристики в по-подробен съдържателен анализ по всяка скала, при който може (би трябвало!) да се сравнят учители, работещи с деца в норма и такива със СОП.

В библиографията са посочени 102 източника, от които на кирилица са 82, а на латиница - 20. Някои от тях са прецитирани в теоретичната постановка на изследването.

Представената ми за рецензия разработка отговаря на изискванията за дисертационен труд. Успешно се търсят отговори относно профила на специалисти, работещи с деца със СОП. Пристрастно, но достатъчно научно коректно се правят предположения за личностния им профил. Ако желае докторантката може да се обоснове относно ниската интелигентност, изявена в профила на изследваните.

Предлагам работата да бъде допусната до защита и с интерес очаквам отговорите на докторантката и особено на компетентните позиции на Уважаемото жури.

06.04.2017г.

Пловдив

С уважение:

/доц. д-р П.Цоков/